

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

О.В. ОЛЬШАНСЬКА,
д.е.н., професор, завкафедрою регіональної економіки і туризму,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
К.Ф. КОЦЕНКО,
к.географ.н., доцент кафедри регіональної економіки і туризму,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Розвиток туризму як важливий складник державної регіональної політики України

У статті проаналізовано основні напрями здійснення державної регіональної політики розвитку туристичної галузі в Україні. Обґрунтовано необхідність підвищення її якості з метою створення конкурентоспроможного туристичного продукту. Зроблено висновок про те, що у проведенні політики регіонального розвитку туристичної галузі необхідно враховувати ситуацію в кожному регіоні та спрямовувати зусилля на усунення перешкод для реалізації туристичного потенціалу України.

Ключові слова: туристична галузь, державна регіональна політика, туристичний потенціал регіонів України.

А.В. ОЛЬШАНСКАЯ,
д.э.н., профессор, завкафедрой региональной экономики и туризма,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана,
К.Ф. КОЦЕНКО,
к.географ.н., доцент кафедры региональной экономики и туризма,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Развитие туризма как важная составляющая государственной региональной политики Украины

В статье проанализированы основные направления осуществления государственной региональной политики развития туристической отрасли в Украине. Обоснована необходимость повышения ее качества с целью создания конкурентоспособного туристического продукта. Сделан вывод о том, что при проведении политики регионального развития туристической отрасли необходимо учитывать ситуацию в каждом регионе и направлять усилия на устранение препятствий для реализации туристического потенциала Украины.

Ключевые слова: туристическая отрасль, государственная региональная политика, туристический потенциал регионов Украины.

State regional policy of the tourist industry development in Ukraine is considered. The importance of the qualities regional tourist industry policy that is aimed to create the conditions for the development of the qualitative competitive industry product is grounded. The policy of the regional development of the tourist industry must take into account the situation in every region and it must be aimed to remove obstacles to realize tourism potential of Ukraine's regions.

Keywords: tourist industry, state regional policy, tourism potential of Ukraine's regions.

Постановка проблеми. Туризм як особлива ланку соціального комплексу неминуче супроводжує розвиток цивілізації та набирає все більшого значення. Сьогодні кількість зайнятих у туристичній індустрії перевищує 270 млн.

осіб, причому це число має тенденцію до стрімкого зростання. Сучасні світові тенденції розвитку свідчать про те, що, з одного боку, в умовах підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни та зростання добробуту населення.

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ня спостерігається не тільки збільшення вільного часу, а й розширюються споживчі інтереси людей, і на певному етапі формування свідомості туризм стає важливою соціальною потребою. З іншого боку, туризм, як показує практика багатьох країн, може стати важливою прибутковою галуззю господарства, джерелом валютних надходжень, засобом для забезпечення зайнятих. Туризм сьогодні здатний стимулювати інтенсивний розвиток транспорту, харчової та легкої промисловості, готельного та ресторанного бізнесу тощо. Надходження податків від цієї галузі можуть зміцнити державний бюджет на різних рівнях його формування.

Останні події в Україні загострили соціальні та економічні проблеми у розвитку її регіонів. Назріла необхідність у розробці довгострокової програми трансформації економіки України та окремих її регіонів, виваженого обґрунтування основних напрямів розвитку перспективних галузей господарства. Це стосується не тільки депресивних, а й промислово розвинутих регіонів, економіка яких потребує кардинальної реконструкції. Майже у всіх регіонах упродовж останніх років особливо гострими є проблеми зайнятості. Водночас на тлі економік інших країн Україна продовжує виділятися низьким рівнем розвитку галузей соціальної сфери, динамічний розвиток яких міг би стати не тільки істотним джерелом збільшенням робочих місць, а й залучення вітчизняних та іноземних інвестицій.

Очевидним є той факт, що у формуванні державної регіональної політики України слід враховувати інтерес світової громадськості до українських подій, особливостей розвитку її регіонів, який сьогодні різко зростає і може дати поштовх для стрімкого розвитку туризму, особливо міжнародного.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам розвитку туристичної галузі присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних учених: О. Любіцевої, М. Мальської, Д. Стеценка, І. Бураківського, О. Корчевської, М. Портера, Дж. Кристофер Холлоуей, Т. Ткаченко, Ю. Мігущенко, В. Квартальнова, Т. Циганкової, А. Філіпенка та ін. Водночас подальших досліджень потребує пошук шляхів та механізмів стимулювання та нарощення обсягів туристичних потоків як внутрішньодержавного, так і міжнародного значення для залучення інвестицій та створення робочих місць у туристичній галузі України та її регіонів.

Мета статті – висвітлити та обґрунтувати напрями подальшого розвитку туристичної галузі як одного зі стратегічних складників державної регіональної політики України, особливо в період післякризового відновлення економіки держави та її регіонів.

Виклад основного матеріалу. Подальшому динамічному розвитку туристичної галузі як сфери діяльності в Україні сприятимуть декілька чинників:

- Україна відзначається досить сприятливими кліматичними умовами, має значний потенціал територій рекреаційно-туристичного призначення – практично кожен регіон України вирізняється високою насиченістю природних, лікувальних, оздоровчих та інших видів рекреаційних ресурсів;
- в Україні наявною є значна кількість об'єктів історико-культурної спадщини, в тому числі залишки загадкової Трипільської культури;
- унікальною в Україні є значна мережа природно-заповідного фонду;

– підвищення добробуту і якості життя громадян, як показує практика розвинених країн, може призвести з одного боку, до зростання попиту на туристичні послуги у самих українців, а з іншого – порівняно невисокий стартовий обсяг інвестицій, високий рівень рентабельності та мінімальні терміни окупності затрат будуть сприяти розвитку як великого бізнесу, так малих і середніх туристичних підприємств.

У Стратегії сталого розвитку України на період до 2020 року програму популяризації України у світі та просування інтересів держави у світовому інформаційному просторі визначено серед пріоритетних. Успішна реалізація вищезазначеної стратегії, враховуючи місце України на стику західноєвропейської та східнохристиянської цивілізації, буде сприяти розвитку міжнародного туризму. Міжнародні туристичні маршрути будуть сприяти формуванню і просуванню бренд-меседжів про Україну: Україна – країна свободи і гідності; Україна – країна, що реформується; Україна – країна приваблива для туризму; Україна – країна із визначними культурними та історичними традиціями.

Аналіз досвіду багатьох країн показав, що значним поштовхом для виходу їх із кризової ситуації був саме розвиток туризму. Залучення нових технологій у туристичній індустрії мало впливає на органічну будову капіталу, і цей факт дозволяє зменшити рівень безробіття в депресивних регіонах. У Греції, де кризові процеси останнім часом протікали особливо гостро, у 2014 році прибутки від туризму становили близько 17% від загального обсягу і становили 185 млрд. євро. Саме в туристичній сфері Греції зайнято близько 20% працездатного населення. Країна зуміла обійти свої традиційних конкурентів – Туреччину та Єгипет, які зіткнулися зі страйками та масовими заворушеннями, що відразу негативно позначилося на туристичному бізнесі.

Хорватія після війни стала першою чергою відновляти туристичну діяльність, терміново відновлюючи кращі готелі та курорти, і як наслідок – прибутки від цієї галузі сприяли розвитку економіки країни, оскільки вартість одного робочого місця для власників туристичних підприємств значно менша, ніж в інших галузях господарства. Крім того, туризм відзначається високою оборотністю інвестицій і може бути особливо привабливим для розвитку малого та середнього підприємництва.

Сьогодні туризм є ключовим напрямом експорту для економік багатьох країн світу. За даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO), у 2014 році прибуток від туризму перевищив \$1 трлн., приблизно зберігаючи рівновагу зі зростанням витрат на туризм та не зважаючи на кризові явища. Слід відзначити, що у 2004 році рівень прибутку глобального туристичного ринку дорівнював \$622 млрд., тобто за десять років збільшився у 1,6 рази. За обсягом прибутків, отриманих від іноземних туристів, перше місце займають США, Іспанія, Франція, Китай та Італія. Причому, за даними UNWTO, США відзначаються найвищими темпами зростання прибутків від туризму (+7% за рік), за ними йдуть країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (+6%), африканські країни (+5%), країни Європи (+2%).

Частка доходів від міжнародного туризму в загальній сумі надходжень від експорту товарів і послуг становить: на Кіпрі – 52%, в Австралії і Греції – по 36%, в Іспанії – 35%, у Португалії – 21%. У країнах з низьким рівнем економічного розвитку, таких як Кенія, Танзанія, Єгипет, Марокко, Туніс та інші,

туризм, зокрема міжнародний, став чи не єдиним джерелом надходження капіталу.

В Європі першим і головним постачальником туристів найбільшою залишається Німеччина, друге місце займає Великобританія. Високим рейтингами відзначаються Франція, Нідерланди, Італія. Це ще раз підтверджує закономірну залежність між рівнем економічного розвитку країни та попитом на туристичні послуги: підвищуються прибутки – збільшуються витрати на якісний відпочинок, до якого відносять, насамперед, туризм. Цю тенденцію яскраво ілюструє Китай, де, з одного боку, спостерігається збільшення прибутків громадян і пом'якшення контролю за їх переміщенням, а з другого – громадяни Китаю відносно легко дістають дозволи здійснювати далекі подорожі – в Європу та країни Північної Америки. Зростає потік туристів із країн тихоокеанського регіону – Республіки Корея, Таїланду, Сінгапуру та Малайзії. Всі дослідники особливо виділяють Японію, де значно зросла тривалість поїздок та їхня частота.

Дослідження тенденцій у розвитку світової економіки на період до 2020 року вказують на істотне зростання економічної потужності Китаю та Індії, підвищення впливу великої групи країн, що розвиваються. За підсумками 2013 року кількість туристів з усього світу зросла на 5%, але за регіонами простежуються значні відмінності: найбільше – майже на 10% виріс туристичний потік у Південно-Східній Азії, тоді як у Центральній та Східній Європі збільшився на 7%, у Південно-Європейських, Середземноморських і Африканських країнах – на 6%.

Зміна балансу сил у світовій економічній системі може призвести до більш вираженої багатополлярності у політичному та економічному співробітництві України, а це в свою чергу дозволить формувати та розвивати нові не тільки економічні, а й соціальні та культурні міжнародні мережеві структури, в тому числі міжнародний туризм. Варто зазначити, що в Комплексній програмі розвитку Китаю визначається, що туризм до 2015 року стане домінантною третинною промисловістю.

За оцінкою Всесвітньої туристичної організації ООН, Україна займає дев'яте місце в Європі за кількістю туристів, що відвідують країну. Щорічно нашу країну відвідують понад 20 млн. гостей із інших країн. До 2022 року передбачається, що кількість туристів, які прийдуть в Україну, зросте до 50 млн. осіб.

Останні події в Україні – анексія Російською Федерацією Криму, нав'язаний військовий конфлікт на Донбасі – негативно позначилися на показниках туризму. За даними Головного управління статистики м. Києва, у 2014 році Київ відвідали 1,83 млн. туристів, що майже на чверть менше, ніж у 2013 році, коли місто відвідали рекордні 2,42 млн. осіб, із них 1,5 млн. – іноземців. Кількість українців, які побували у столиці, було майже рівним кількості іноземних гостей. Але навіть у кризовий період, коли в Україні ведуться військові дії, столиця залишається важливим центром міжнародного туризму, що переконливо свідчить на користь необхідності подальшого розвитку туристичної галузі. Автори відомого дослідження *The Business of Tourism*, що успішно витримав сім перевидань, Дж. Кристофер Холлоуей та Нейл Тейлор підкреслюють, що аналіз розвитку міжнародного туризму в часі дає можливість зробити висновок про те, що ця галузь продемонструвала дивовижну життєздатність. Попри всі короточасні проблеми – теракти, спалахи небезпечних хвороб, цунамі в Азії – потоки туристів не тільки не скорочуються, а навіть збільшуються.

Наприкінці ХХ століття в наукових роботах, присвячених туристичній діяльності, з'явився термін танатуризм, або похмурий туризм, який використовується для характеристики інтересів людей до смерті та жахів: мільйони людей відвідують колишні концтабори, місця масових розстрілів тощо. Якими б не були причини танатуризму, туристи насамперед керуються інтересом до надзвичайних подій. Підтвердженням цього факту стали масові поїздки до Афганістану та Іраку в часи, коли там закінчилися військові дії. В Польщі організовуються тури в Освенцим. Туризм безперечно переслідує благородні цілі, виконує виховні функції. У зв'язку з цим в Україні, коли завершаться військові дії у східних регіонах, можна сподіватися на попит, особливо серед іноземних туристів, до територій, де проводилися військові дії, до Київського Майдану, який став відомим у всьому світі, до Чорнобильської зони та ін.

У цілому туристичні маршрути як продукт індустрії подорожей мають комплексний характер. Однак регіональна специфіка так званої дестинації, або місця призначення, очевидна. Так, у причорноморських регіонах України основними місцями, що приваблюватимуть туристів, можуть бути морські курорти, оскільки кліматичні умови морського узбережжя завжди користувався незмінно високим попитом у туристів. Такий відпочинок може бути цікавим для всіх вікових груп відпочиваючих, бо він може бути як пасивним, так і активним – плавання, водні розваги, пляжні спортивні ігри тощо.

Карпатські регіони України можуть мати багатоцільову дестинацію. Унікальні джерела мінеральних вод є надійним фундаментом для розвитку сра-туризму, що за умови належної організації туристичного сервісу може зробити карпатські курорти потужними центрами міжнародної туристичної індустрії. Поєднання теплого клімату, мальовничих гірських пейзажів є також основою для розвитку зеленого туризму в Карпатах, оскільки гори, гірські річки та озера – це райони, які завжди користувалися незмінним попитом від самого початку зародження туристичного руху. Карпати до того ж мають все необхідне для розвитку альпінізму влітку та гірськолижного спорту взимку. Центральні регіони України, зокрема Київщина та Чернігівщина, є центрами багатоцільової дестинації, але особливий інтерес викликає наявність храмів, монастирів, пам'яток прадавньої цивілізації.

Практично в усіх регіонах України сформувались умови для розвитку сільського туризму. Наприкінці ХХ століття в багатьох країнах популярним став відпочинок у сільській місцевості. Наприклад, у Франції після війни уряд виділив спеціальні гранти, які дозволили перетворити напівзруйновані фермерські будинки в котеджі для туристів. Розвиток сільського туризму має значне поширення й в інших європейських країнах – Португалії, Великій Британії, Іспанії, Італії та на Кіпрі. У Великій Британії зелений і сільський туризм стали особливо активно розвиватися після того, як традиційні джерела прибутків фермерських господарств поступово зникли й обслуговування туристів стало для сільського населення основним засобом виживання. Туристичні комітети та місцеві органи влади Великої Британії намагаються сьогодні надати приватному сектору необхідну підтримку, зокрема допомагають з реалізацією нових ідей та проектів. Одним із прикладів такого співробітництва є експеримент, який проводить Рада з питань туризму Центральної Англії, – туристам пропонуються короткі

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

«кулінарні подорожі», а саме дегустацію сидру в Херефордширі чи знаменитих пирогів зі свининою в Мелтон-Муубрей. Слід відзначити, що Україна завжди славилася національною кухнею, яку ще належить відкрити світу. Такі програми покликані об'єднати в єдиний комплекс виробників харчових продуктів і туристичну індустрію під гаслом «Село, смачна і якісна їжа – здорова атмосфера!». Сьогодні в рамках ЄС існує програма, спрямована на підвищення якості обслуговування туристів, які відпочивають у сільській місцевості.

Важливим чинником для розвитку туристичної діяльності є сервісне обслуговування, насамперед готельне та ресторанне господарство. За даними Управління туризмом, у Києві, головному центрі в'їзного туризму України, на кінець першого півріччя 2014 року функціонувало 177 об'єктів, які надавали послуги гостинності, загальною місткістю 24 448 місць. Зокрема, туристам і гостям міста пропонуються готелі різних категорій: 27 діючих комплексних апартаментів, близько 50 малих готелів на 20 і менше номерів, 36 хостелів, гуртожитки готельного типу, санаторії та інші засоби для розміщення, що не відповідають сучасним стандартам.

У Києві офіційно зареєстровано 12 145 готельні номери, у структурі яких:

- готелі категорії 5 зірок – 12%;
- готелі категорії 4 зірки – 18%;
- готелі категорії 3 зірки – 41%;
- готелі категорії 1–2 класів – 29%.

Безперечно, це недостатній потенціал для розвитку міжнародного туризму, який потребує переважну наявність готелів п'ятизіркового класу. Слід відзначити, що сьогодні спостерігається поступове зміцнення позицій міжнародних операторів. В Україні функціонують такі міжнародні бренди, як Hyatt, Radisson, Blue, Inter Continental, Holiday Inn, Wyndham Hotel Group, а Hilton Hotel&Resorts відкрив перший в Україні п'ятизірковий комплекс Hilton Kyiv.

За інформацією Державної статистичної служби, у 2013 році Україну відвідало 24,7 млн. осіб, що на 1,7 млн. осіб більше, ніж у 2012 році. Місто Київ протягом останніх семи років, починаючи з 2007 року, щорічно приймав 1,8 млн. туристів. А в 2013 році місто відвідали майже 2,2 млн. туристів. Тому в 2015 році, незважаючи на кризову ситуацію, планується відкриття нових готелів. Традиційно основна частина попиту на готельні послуги в Києві формується за рахунок представників бізнес-туристів (близько 80% із них приїжджають з інших країн, 20% – із регіонів України).

Важливим чинником збільшення туристичних потоків в Україну є запровадження пом'якшеного або безвізового режиму, що переконливо довели країни Балтики – Естонія, Литва й Латвія. Безвізовий режим значно підвищив привабливість цього регіону для туристів, особливо після запровадження там демократичних режимів та вступу до ЄС. Невелика відстань між Таллінном і Хельсінкі обумовила потужний туристичний потік між двома містами. В Україні великі перспективи організації інтенсивних туристичних потоків мають зв'язки з Угорщиною, Болгарією, Румунією, а також країнами Балтії. Слід врахувати, що потоки будуть зростати по мірі виходу України з кризи та зростання прибутків населення.

Одним із важливих напрямів розвитку туристичної індустрії України може стати створення туристичних кластерів як

сукупності підприємницьких структур, органів влади та державних закладів, громадських організацій, які функціонують в туристичній індустрії та суміжних галузях. У туризмі кластер трактується як система взаємодії туристичних підприємств, що сконцентровані географічно, використовуючи спільні туристичні ресурси. Ефективність кластерів від самого початку їхнього функціонування обумовлюється інтеграційними процесами між їх ланками. В процесі взаємовигідного співробітництва здійснюється обмін інформацією, технологіями, досвідом тощо. Насамперед це стосується процесів кооперування у процесі організації їх роботи, спільним використанням як рекреаційних ресурсів, так і спільної інфраструктури, а наявність єдиної мети функціонування туристичного кластеру дозволить підвищувати конкурентоспроможність функціонування його ланок. Особливо важливим чинником є той факт, що кластери можуть успішно функціонувати в тому випадку, коли в їхньому складі є малі та середні підприємства. Саме тому розвиток туристичних кластерів може слугувати поштовхом для розвитку успішного підприємництва.

В Україні туристичні кластери дістали свій розвиток у Хмельницькому регіоні, де вони орієнтуються на використання місцевих природних ресурсів. Утворенню цих кластерів сприяла й культурна спадщина регіону, розвинута інфраструктура та підтримка органів місцевого самоврядування. Найвищої ефективності функціонування досяг туристичний кластер у м. Кам'янець-Подільський, а також кластер екоагротуризму «Оберіг» в м. Гриців Шепетівського району, який успішно об'єднав ланки рекреаційних та історико-культурних ресурсів Хмельниччини.

Особливо сприятливим для розвитку туристичних кластерів є Карпатський регіон. У межах Івано-Франківської області сформувався туристичний кластер «Сузір'я», в якому інтегровано туристичні послуги, виробництво сувенірів, виробів з овечої вовни та шкіри тощо.

Подільсько-Буковинський туристичний кластер охопив три міста Поділля та Буковини: Кам'янець-Подільський, Чернівці та Хотин.

Приклад успішного функціонування туристично-рекреаційного кластеру «Гоголівські місця Полтавщини» свідчить, що подібні кластери можуть формуватися практично в усіх регіонах України, оскільки кожний регіон знаменитий славними іменами чи історичними подіями. Крім того, перспективними в Україні є кластери сільського туризму. Зокрема, цікаві процеси в цьому напрямі відбуваються в смт Печеніги, де проводиться етнофестиваль «Печенізьке поле», головна мета якого полягає у збереженні та відродженні народних традицій. У с. Малинівка на Чугуєвщині організований фестиваль обрядового сучасного весільного дійства «Весілля в Малинівці-плюс». У Херсонському регіоні сформувався транспортно-туристичний кластер «Південні ворота України». Серед його ланок ярмаркові та торговельні заходи, що спираються на історичну спадщину.

Висновки

В Україні є всі необхідні передумови для того, щоб туризм став важливим рушієм економічного зростання. За належної організації праці, зокрема створення відповідних закладів готельного та ресторанного господарства, та розвитку реклами розвитку внутрішнього та іноземного туризму, зокрема круїзного, автомобільного, спелеологічного, «зеленого» та сільського туризму,

в мирних умовах буде стимулювати розвиток інших галузей, які обслуговують туристичну діяльність, і врешті-решт, сприятиме підвищенню добробуту людей, розвитку депресивних територій за рахунок інтенсивного використання рекреаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.

2. Данилишин Б.М. Актуальні проблеми регіональної політики в Україні та шляхи їх розв'язання / Б.М. Данилишин, Я.Б. Олійник та ін. // Україна: географічні проблеми сталого розвитку. Зб. наук. праць в 4-х т. – К.: ВГЛ Обрії, 2004.

3. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці, Книги – XXI, 2003. – 300 с.

4. Дж. Кристофер Холлоуей, Нейл Тейлор. Туристический бизнес. Перевод с англ. – К.: «Знання», 2007. – 798 с.

УДК 338.24:332.1

О.П. ТИЩЕНКО,

д.е.н., с.н.с., професор кафедри макроекономіки та державного управління,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Оцінка соціально-економічного розвитку регіону в координатах локальної депресивності

Статтю присвячено аналізу та оцінці депресивних тенденцій у соціально-економічному розвитку деяких українських регіонів, зокрема Дніпропетровської та Чернігівської областей, та їхніх адміністративно-територіальних одиниць. Запропоновано підходи щодо визначення масштабів та кількісного виміру локальної депресивності на регіональному рівні. Обґрунтовано напрями удосконалення інструментів державної регіональної політики щодо управління депресивними процесами в регіонах.

Ключові слова: депресивний регіон, локальна депресивність, національна економіка, оцінка депресивного стану регіону, регіональний розвиток.

А.П. ТИЩЕНКО,

д.э.н., с.н.с., профессор кафедры макроэкономики и государственного управления,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Оценка социально-экономического развития региона в координатах локальной депрессивности

Статья посвящена анализу и оценке депрессивных тенденций в социально-экономическом развитии некоторых украинских регионов, в частности Днепропетровской и Черниговской областей, и их административно-территориальных единиц. Предложены подходы к определению масштабов и количественному измерению локальной депрессивности на региональном уровне. Обоснованы направления совершенствования инструментов государственной региональной политики по управлению депрессивными процессами в регионах.

Ключевые слова: депрессивный регион, локальная депрессивность, национальная экономика, оценка депрессивного состояния региона, региональное развитие.

O. TYSHCHENKO,

doctor of economics science, senior scientific researcher, professor of macroeconomics and public administration department,
Kyiv National Economic University named by Vadym Hetman

Assessment of socioeconomic development of the region within the confines of the local depression

The article is devoted to the analysis and evaluation of depressive tendencies in socioeconomic development of some Ukrainian regions, in particular Dnipropetrovsk and Chernihiv regions and their administrative units. Approaches to identify the scale and quantitative measurement of local depression at regional level are offered. The directions of improvement of national regional policy instruments for the management of the depressive processes in regions are substantiated.

Keywords: depressive region, local depression, national economy, assessment of the depressed state of the region, regional development.

Постановка проблеми. Закономірним наслідком тривалого нерівномірного територіального розвитку національної економіки України стало значне розшарування регіонів за економічними та соціальними показниками. Недосконалість заходів та інструментів державної регіональної політики щодо забезпечення гармонійного просторового розвитку країни найбільш яскраво проявляється у падінні доходів та погіршенні умов життя населення у значній кількості регіонів, а тенденції останніх років лише підтверджують їх подальшу дивергенцію. Рівень занепаду окремих територій досяг такого рівня, коли для подолання негативних явищ власних ресурсів

та зусиль виявляється недостатньо, тобто розв'язання проблеми переміщується на більш високі рівні управління. У той же час через багатогранність проявів депресивності на рівні регіону слабким місцем залишається недостатня розробленість прикладних методик щодо ідентифікації проблемних територій, які б дозволяли здійснювати кількісну оцінку масштабів депресивних процесів з подальшим обґрунтуванням адекватних управлінських рішень щодо їх зменшення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню теоретичних аспектів сутності депресивного розвитку, обґрунтуванню підходів щодо ідентифікації та оцінки де-